

WYMAGANIA STAWIANE FILMOWI NAUKOWO-BADAWCZEMU

WACŁAW STRYKOWSKI

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

1. WPROWADZENIE

Ustalenie wymagań w stosunku do filmu naukowo-badawczego nie jest rzeczą łatwą i, jak do tej pory, prawie w ogóle nie podejmowaną w literaturze. Tymczasem znaczenie filmu jako metody badań i instrumentu wdrażania osiągnięć nauki do konkretnej praktyki życiowej stale wzrasta, co rodzi niewątpliwą potrzebę określenia takich wymagań. Niniejszy artykuł stanowi pewną próbę rozwiązania powyższego problemu.

Analizę tematu należy tu rozpocząć, jak się wydaje, od kilku ustaleń terminologicznych. Samo słowo film posiada bowiem kilka znaczeń. Po pierwsze, film oznacza materiał światłoczuły na podłożu przezroczystym, którego używa się do robienia zdjęć obrazowych i zapisów dźwiękowych. Po drugie, film oznacza dzieło filmowe, zorganizowany zespół obrazów wizualno-akustycznych, zdań słownych i układów muzycznych. Wreszcie po trzecie, film oznacza całą dziedzinę zjawisk i procesów związanych z tworzeniem, rozpowszechnianiem i oddziaływaniem utworów filmowych [1].

W niniejszym opracowaniu interesuje nas film w znaczeniu drugim — jako utwór o określonej konstrukcji. Utwory filmowe jednak mogą być różnego rodzaju. I tak, obok filmu fabularnego i dokumentalnego mamy filmy naukowe. Postawmy sobie pytanie — co to jest film naukowy? Zgodnie z definicją przyjętą przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Filmu Naukowego (Association Internationale du Cinéma Scientifique) za film naukowy uważa się taki utwór, który w nomenklaturze przyjętej dla dzieł pisanych odpowiada literaturze naukowej (badawczej), dydaktycznej (podręcznikowej) i popularnonaukowej. Adekwatnie do definicji przyjęto również podział filmów na trzy gatunki:

- 1) film naukowo-badawczy, krótko mówiąc badawczy (film de recherche, research film),
- 2) film naukowo-dydaktyczny, częściej używana nazwa dydaktyczny (film d'enseignement, educational film),
- 3) film popularnonaukowy, zwany też u nas filmem oświatowym (film de vulgarisation scientifique, popular scientific film).

W artykule tym spróbujemy określić wymagania stawiane pierwszemu z wymienionych gatunków filmu naukowego, tj. filmowi badawczemu. Podjęcie tego problemu wymaga jednak dalszych jeszcze ustaleń w zakresie definicji, funkcji i postaci filmu badawczego. Zagadnienia te uczynimy przedmiotem rozważań następnego punktu opracowania.

2. POJĘCIE, FUNKCJA I POSTACIE FILMU BADAWCZEGO

Kontynuując nasze wywody spróbujemy z kolei odpowiedzieć na pytanie, co to jest film badawczy? Zdaniem wybitnego realizatora i teoretyka filmu naukowego Painlevého [2] filmem badawczym możemy nazwać ... „każdy film, którego celem jest odkrycie naukowe, jak również każdy film, który spowodował odkrycie naukowe, chociaż do tego celu nie zmierzał”.

Według Jacobiego [3] film naukowo-badawczy jest ... „rejestracją prowadzonych obserwacji, zapisem ikonicznym, utrwalającym w pierwszym rzędzie ruch”.

Z przytoczonych powyżej określeń filmu naukowo-badawczego wynika, że film badawczy to taki film lub fragment filmu, na którym zarejestrowano określony obiekt, proces lub zjawisko będące przedmiotem badań naukowych. Zarejestrowane obserwacje służą jako materiał dokumentacyjny dla dalszej analizy naukowej, są to bowiem tzw. filmowe notatki badawcze. Ale na tym nie kończy się zakres znaczeniowy pojęcia film naukowo-badawczy. Okazuje się bowiem, że wielu teoretyków filmu naukowego przypisuje filmowi badawczemu znacznie bogatsze funkcje aniżeli tylko dostarczanie dokumentacji badawczej.

Określając funkcję filmu badawczego Leja [4] stwierdza, że film taki nie tylko jest pomocą ułatwiającą badania naukowe i narzędziem służącym poszukiwaniom eksperymentalnym, ale również środkiem przekazu wiedzy naukowej i informacyjnej oraz miejscem przechowywania wyników badań naukowych.

Podobnie rozległe funkcje filmu badawczego widzi Lewicki [5], zdaniem którego celem filmu naukowo-badawczego jest:

- a) badanie, wykrywanie i rejestrowanie procesów przyrodniczych, fizykalnych i innych niedostrzegalnych dla oka i ucha człowieka;
- b) rejestracja i dokumentacja naukowa wszelkiego rodzaju zjawisk przyrodniczych i społecznych;
- c) rejestracja czynności manipulacyjnych, związanych z dokonywaniem badań lub zajęciami zawodowymi (np. dokumentacja operacji lekarskich) nie w charakterze instruktażu, ale jako zastosowanie indywidualnej metody;
- d) poglądowe tłumaczenie za pomocą naukowych wykresów, grafów, map itp. szczególnie trudnych problemów i zjawisk naukowych (tzw. pokaz naukowy).

Wyszczególnione powyżej funkcje filmu badawczego sugerują, że film badawczy to nie tylko notatki dokumentacyjne. Muszą zatem istnieć i inne postacie filmu naukowo-badawczego. W literaturze wymienia się na ogół następujące odmiany filmu badawczego:

- 1) dokumentacja badawcza,
- 2) film badawczo-koncepcyjny,
- 3) film badawczo-dydaktyczny [6].

Mówiąc o dokumentacji badawczej mamy na myśli wspomniane już różnego rodzaju filmowe notatki badawcze. Film badawczy, koncepcyjny, jak sama nazwa wskazuje, jest filmem całościowym, referującym całość badań z użyciem kamery filmowej według określonej koncepcji autora filmu. Wreszcie film badawczo-dydaktyczny to taki utwór, w którym realizator przedstawia badania podobnie jak w filmie koncepcyjnym oraz naświetla dokładnie sposób prowadzenia badań. Czyli film tego typu, poza materiałami badawczymi, zawiera również dokrętki o charakterze dydaktycznym. Do dokładniejszej charakterystyki wyróżnionych typów filmów jeszcze wrócimy, a obecnie nakreślimy kategorie wymagań, które naszym zdaniem należy stawiać wobec filmu badawczego.

3. KATEGORIE WYMAGAŃ STAWIANE FILMOWI BADAWCZEMU

Wymagania stawiane filmowi badawczemu można podzielić, jak się wydaje, na trzy zasadnicze kategorie:

- a) wymagania techniczne,
- b) wymagania merytoryczne,
- c) wymagania metodyczne.

A. WYMAGANIA TECHNICZNE

Technika filmowa, podobnie jak inne środki techniczne, dysponuje pewnymi możliwościami, które absolutnie nie mogą być obce badaczowi — realizatorowi filmowemu, bądź też badaczowi i realizatorowi, w zależności od tego, w jakim zespole prowadzone są badania.

Wśród wielu wymogów natury technicznej pierwszą sprawą, rzutującą na jakość powstającego filmu, jest świadomy wybór odpowiedniej taśmy filmowej. Nie bez znaczenia jest, czy będzie to taśma 35, 16 czy też 8 mm, jaka będzie jej czułość, czy będzie to taśma barwna, czy też czarno-biała, czy film będzie realizowany na taśmie odwracalnej, czy w systemie negatyw-pozytyw itd.

Następną sprawą jest wybór odpowiedniej techniki zdjęciowej. Znając generalnie wszystkie możliwe techniki zdjęciowe oraz własne możliwości w tym względzie należy szczegółowo przeanalizować przydatność każdej z nich w odniesieniu do zamierzonej obserwacji. Chcemy tu zwrócić uwagę

na to, że ostateczny wybór techniki zdjęciowej winien zostać dokonany w sposób świadomy. Gdyby się jednak okazało, że technika zdjęciowa jaką dysponujemy nie pozwala sprostać wymaganiom tematu badawczego, wówczas jedynym racjonalnym rozwiązaniem jest rezygnacja z filmu jako metody badań.

Kolejnym elementem decydującym o czytelności naświetlonego materiału filmowego jest jakość obróbki laboratoryjnej. Każdy rodzaj taśmy filmowej wymaga innego sposobu obróbki chemicznej. Ponieważ w naszych warunkach na ogół obróbka chemiczna taśmy przeprowadzana jest przez osoby trzecie (nie przez badaczy ani realizatorów), jest sprawą szczególnie istotną, aby do laboratorium przekazać pełną informację o cechach charakterystycznych skierowanego do wywołania materiału światłoczułego.

W pewnym sensie do wymagań technicznych zaliczyć należy również sposób montażu wywołanej taśmy filmowej, ale tylko w filmie koncepcyjnym i badawczo-dydaktycznym. Chociaż z drugiej strony wiadomo, że rola montażu nie sprowadza się wyłącznie do klejenia kawałków taśmy filmowej, a polega również na nadawaniu materiałowi filmowemu określonej struktury metodycznej, co w przypadku filmu naukowego jest bardziej istotne, dlatego też zagadnienie to zostanie dokładniej omówione przy wymaganiach metodycznych.

Ostatnim czynnikiem mającym wpływ na odbiór gotowego już filmu jest jakość projekcji filmu. Filmowi zapewnić należy wysokiej klasy projektor (najlepiej ze stop klatką i możliwością cofania taśmy), dobrej jakości wzmacniacz dźwiękowy (gdy w filmie występuje analiza dźwięku), a także odpowiedniej klasy ekran. Dopiero odpowiedni wybór i współdziałanie wszystkich wymienionych tu elementów natury technicznej zapewnić mogą filmowi badawczemu tak istotny, odpowiednio wysoki poziom techniczny filmu.

B. WYMAGANIA MERYTORYCZNE

Wymagania natury merytorycznej dają się w zasadzie wyrazić w jednym zdaniu. Chodzi o to, aby film badawczy zawierał obiektywną prawdę naukową. Autor badań i twórca filmu musi więc zdawać sobie sprawę z olbrzymiej odpowiedzialności naukowej. Musi on tak pokierować kamerą, aby film przedstawiał rzeczywistość taką, jaka ona jest, a nie przypadkiem tak, jak chce ją widzieć lub wyobraża ją sobie twórca. Wiemy przecież, że za pomocą filmu, posługując się różnego rodzaju technikami specjalnymi, bardzo łatwo możemy zniekształcić rzeczywistość. Stosowanie technik filmowych specjalnych w filmie badawczym jest konieczne i musi być świadomie brane pod uwagę przy analizie jakościowej i ilościowej materiału filmowego. Tak więc, film badawczy to rzetelne odzwierciedlenie

obserwowanej rzeczywistości. Oczywiście nie trzeba dodawać, że wymagania merytoryczne, tak zresztą jak i wymagania techniczne, odnoszą się w równym stopniu do wszystkich trzech wyszczególnionych tu postaci filmu naukowo-badawczego.

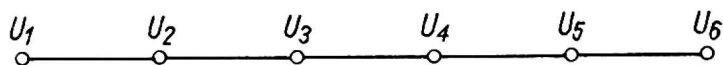
C. WYMAGANIA METODYCZNE

Trzecią grupę wymagań stawianych filmowi naukowo-badawczemu określiliśmy jako wymagania natury metodycznej. Są to wymogi dające odpowiedź na pytanie, jak konstruować filmy badawcze, jaką nadawać im strukturę. Jeżeli wymagania techniczne i merytoryczne były w zasadzie wspólne dla wszystkich postaci filmu badawczego, tak wymagania metodyczne, jak łatwo przewidzieć, będą miały charakter zróżnicowany. Spróbujmy je zatem scharakteryzować w odniesieniu do wymienionych wcześniej postaci filmu badawczego.

F i l m o w a d o k u m e n t a c j a b a d a w c z a. Jest to ta postać filmu badawczego, w stosunku do której trudno formułować jakiegokolwiek wskazania konstrukcyjne. Są to bowiem bardzo dowolnie i różnie przez różnych badaczy wykonywane notatki filmowe. Wielu teoretyków i realizatorów filmu naukowego uważa, że ta postać filmu badawczego nie jest w zasadzie jeszcze filmem we właściwym tego słowa znaczeniu, a jest to dopiero surowiec filmowy. Stąd owe notatki badawcze nie powinny być udostępniane szerszej widowni, gdyż stanowią one niejako prywatny materiał badacza, przez którego zostały wykonane i są wyświetlane tylko w jego pracowni. Pokazywanie tych materiałów w szerszym gronie, nawet specjalistów, wymaga ich dalszej selekcji, a także odpowiedniej interpretacji ze strony prowadzącego badania.

Jeśli chodzi o strukturę materiałów badawczych, to jest ona bardzo prosta. Można sobie wyobrazić, że poszczególne ujęcia ułożone są w postaci linii. Kolejne ujęcia nie zawsze zachodzą ze sobą w ścisłe związki logiczne. Kryterium doboru poszczególnych ujęć — to możliwie dokładne rozwiązanie problemu badawczego. Strukturę takiej notatki badawczej, składającej się przykładowo z sześciu ujęć, ilustruje rysunek 1.

Na rysunku tym punkty $U_1, U_2, U_3, \dots, U_6$ oznaczają elementy struktury, czyli kolejne ujęcia filmowego materiału badawczego. Linie między uję-

Rys. 1. Kolejne ujęcia filmowego materiału badawczego

ciem charakteryzować mają zachodzące (między elementami) relacje, które w materiale badawczym nie zawsze muszą mieć charakter ścisłe logiczny.

Film badawczy — koncepcyjny. Jak sama nazwa wskazuje, jest to zmontowanie uzyskanych materiałów badawczych, uzupełnionych odpowiednimi materiałami o charakterze informacyjnym według określonej koncepcji badacza. Jest to bowiem film badawczy, który przewidziany jest już do samodzielnej prezentacji. W przeciwieństwie do materiałów badawczych film koncepcyjny tworzy pewną całość. Należy się więc domagać, aby posiadał w swej konstrukcji trzy zasadnicze elementy postępowania badawczego:

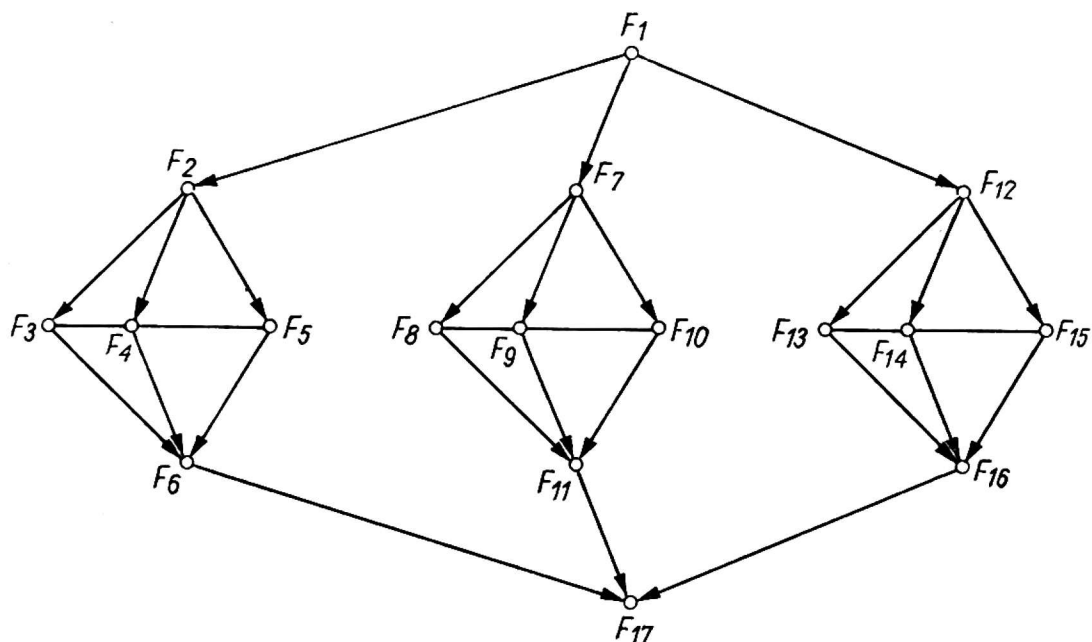
— określenie problemu lub problemów badań oraz, o ile to możliwe, wysunięcie hipotez,

— zgromadzenie materiału badawczego za pomocą kamery filmowej jako metody i techniki badań,

— analizę uzyskanego materiału, opracowanie wyników i wyprowadzenie wniosków.

Urzeczywistnienie powyższych wymagań w filmie koncepcyjnym może nastąpić poprzez nadanie takiemu filmowi struktury etapowej, cyklicznej. Właściwości tej struktury omówimy na podstawie rysunku 2.

Na rysunku 2, przedstawiającym strukturę filmu koncepcyjnego, jako element struktury filmu przyjęto nie ujęcie, jak to miało miejsce na rysunku 1, ale nieco większą cząstkę filmu, a mianowicie fazę montażową. Tak więc poszczególne węzły grafu oznaczone literami od F_1 do F_{17} oznaczają kolejne fazy montażowe danego filmu, składającego się przykładowo z 17 faz.

Rys. 2. Struktura filmu koncepcyjnego

Spróbujmy odpowiedzieć na pytanie, co oznaczają poszczególne fazy? Faza pierwsza (F_1) w proponowanym modelu filmu koncepcyjnego zawiera wprowadzenie w problematykę badań, postawienie ogólnego problemu badawczego.

W każdym problemie ogólnym dają się wyróżnić problemy cząstkowe. Te właśnie problemy cząstkowe stanowią kolejny poziom punktów naszego grafu. Są to fazy F_2 , F_7 , F_{12} . Fazy te informują, na jakie problemy cząstkowe (szczegółowe) szukaliśmy odpowiedzi stosując kamerę filmową jako narzędzie badań. Tych problemów szczegółowych w danym filmie może być kilka, a najczęściej jest tak, że film bada tylko jeden problem szczegółowy. Na naszym modelu wyróżniono przykładowo trzy problemy cząstkowe.

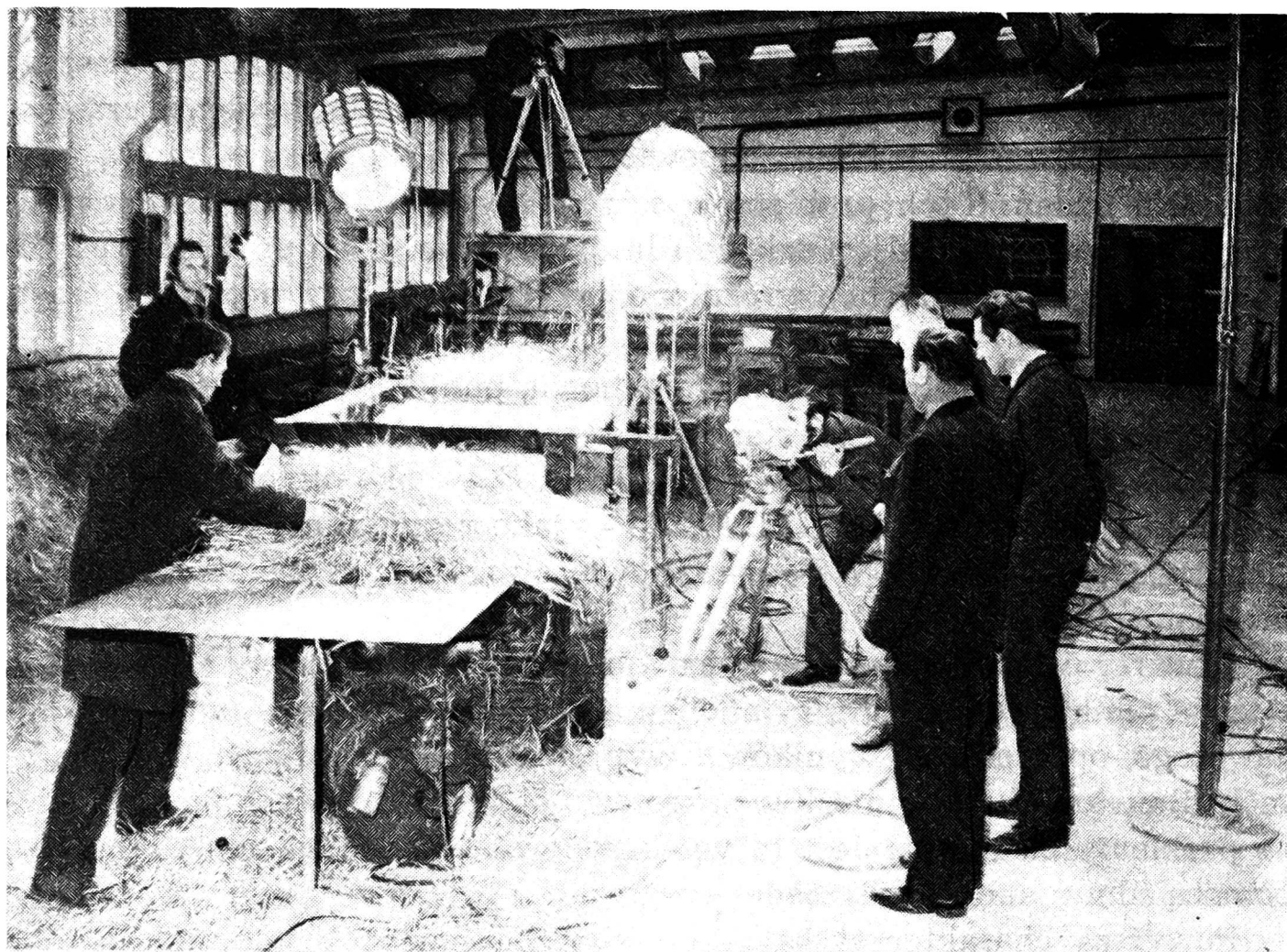
Trzeci poziom faz montażowych stanowią punkty symbolizujące autentyczne materiały badawcze, stanowiące rozwiązanie problemów badawczych. Na modelu są to punkty (fazy) F_3 , F_4 , F_5 — jako materiały badawcze do punktu pierwszego; fazy F_8 , F_9 , F_{10} — jako rozwiązanie problemu drugiego oraz punkty F_{13} , F_{14} , F_{15} — stanowiące zarejestrowane obserwacje do problemu trzeciego.

Czwarty poziom punktów na omawianym rysunku (punkty F_6 , F_{11} i F_{16}), a także punkt końcowy F_{17} symbolizują analizę uzyskanego materiału badawczego, opracowanie wyników i wyprowadzenie wniosków. W tych fazach filmu znajdujemy możliwie skrótowo podaną odpowiedź na postawione problemy badawcze. Jest tu wyeksponowane to, co zostało odkryte za pomocą filmu jako metody badawczej.

Powyższa charakterystyka filmu koncepcyjnego obejmowała kolejne poziomy fazy montażowych według pełnionych w filmie funkcji. Oczywiście fazy w filmie występują nie w kolejności według analizowanych poziomów, a w kolejności, jak zostało to oznaczone cyferkami przy poszczególnych fazach. A więc, najpierw sformułowanie i rozwiązanie łącznie z interpretacją wyników pierwszego problemu, następnie dopiero według tej samej zasady drugiego i trzeciego. Po rozwiązaniu wszystkich trzech problemów następuje podsumowanie i wysunięcie wniosków końcowych.

Tak oto wyobrażamy sobie poprawnie skonstruowany film badawczy koncepcyjny, którego głównym celem jest obiektywne przekazanie relacji z przeprowadzonych badań, w których głównym narzędziem badań była kamera filmowa.

F i l m b a d a w c z o - d y d a k t y c z n y. Trzecią postać filmu naukowo-badawczego stanowi film badawczo-dydaktyczny. Film ten w swej strukturze jest podobny do filmu koncepcyjnego. Zawiera on również owe trzy podstawowe części, tj. postawienie problemu, autentyczny materiał badawczy oraz wyniki i wnioski z badań. Dodatkowymi elementami w filmie badawczo-dydaktycznym są pewne objaśnienia o charakterze dydaktycznym, tzn. fazy dydaktyczne, co nadaje filmowi badawczemu znaczną wartość kształcącą. Celem bowiem tego typu filmów jest nie tylko przekazanie relacji z badań, ale również zapoznanie odbiorców z metodyką badań oraz wdrażanie osiągnięć nauki do codziennej praktyki życiowej (rys. 3, 4). Tak sformułowane cele każą przypuszczać, że filmy badawczo-dydaktyczne

Rys. 3. Badanie zespołu żniwno-omłotowego kombajnu zbożowego kamerą Pentazet 16

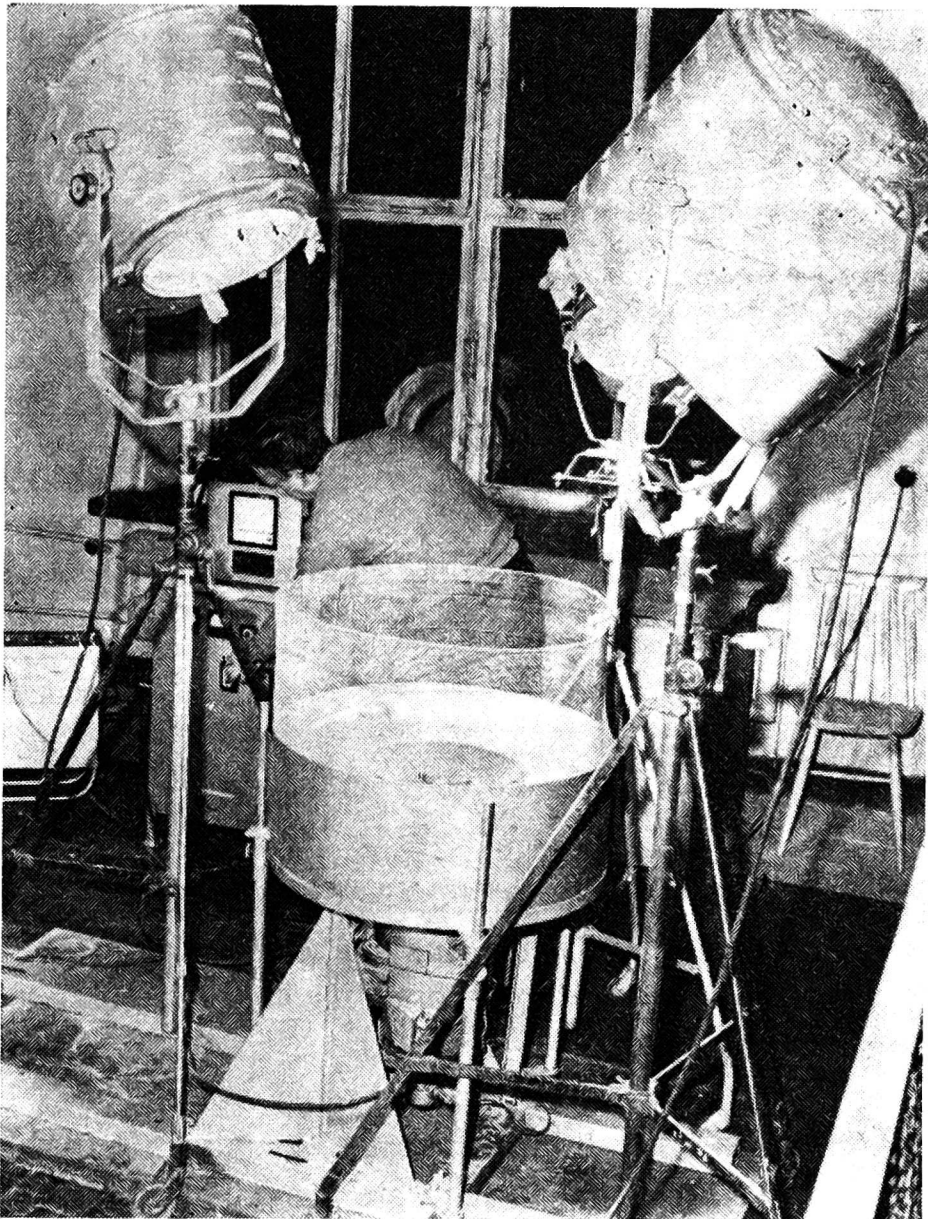
Fot. W. W. Woźniak

powinny być konstruowane zgodnie z zasadami dydaktyki. Przy czym zasady dydaktyki należy tu rozumieć jako pewne normy, według których należy organizować i przekazywać materiał nauczania w celu osiągnięcia optymalnych wyników przekazu.

Badania wykazują, że wśród wielu zasad dydaktyki szczególne znaczenie dla konstruowania filmów naukowych o przeznaczeniu dydaktycznym mają: zasada aktywizowania odbiorców filmu i zasada strukturalizacji treści filmu [7]. Zasada aktywizowania odbiorców filmu głosi, że opanowanie wiedzy, jaką zawiera film, będzie tym pełniejsze, im większa jest aktywność odbiorców filmu w czasie jego projekcji. Należy więc tak konstruować filmy, aby optymalnie aktywizowały one swoich adresatów. Filmy powinny aktywizować zarówno przez swoją treść jak i formę. Co się tyczy treści, to w filmie, o którym mówimy, jest ona określona problemem badawczym. Forma przekazu materiałów badawczych jest natomiast w gestii twórcy filmu badawczo-dydaktycznego. Jednym z wysoce efektywnych sposobów aktywizowania odbiorców informacji jest stawianie odbiorców w sytuacji problemowej. Problem stanowi bowiem pierwsze ogniwo

wszelkiego rozumowania [8]. Z faktu tego płynie wniosek, że filmy badawcze, poza materiałem obserwacyjnym, powinny zawierać postulowane tu przez nas stawianie problemu.

Treść zasady strukturalizacji można sprowadzić do następującego twierdzenia. Opanowanie treści filmu przez odbiorców jest tym skuteczniejsze, im bardziej ustrukturowany charakter ma ta treść. Najbardziej istotnym czynnikiem strukturotwórczym jest wiązanie. Zatem wiązanie

Rys. 4. Stanowisko do badań wysiewu odśrodkowego kamerą filmową Pentazet 16 (3000 kl./s)

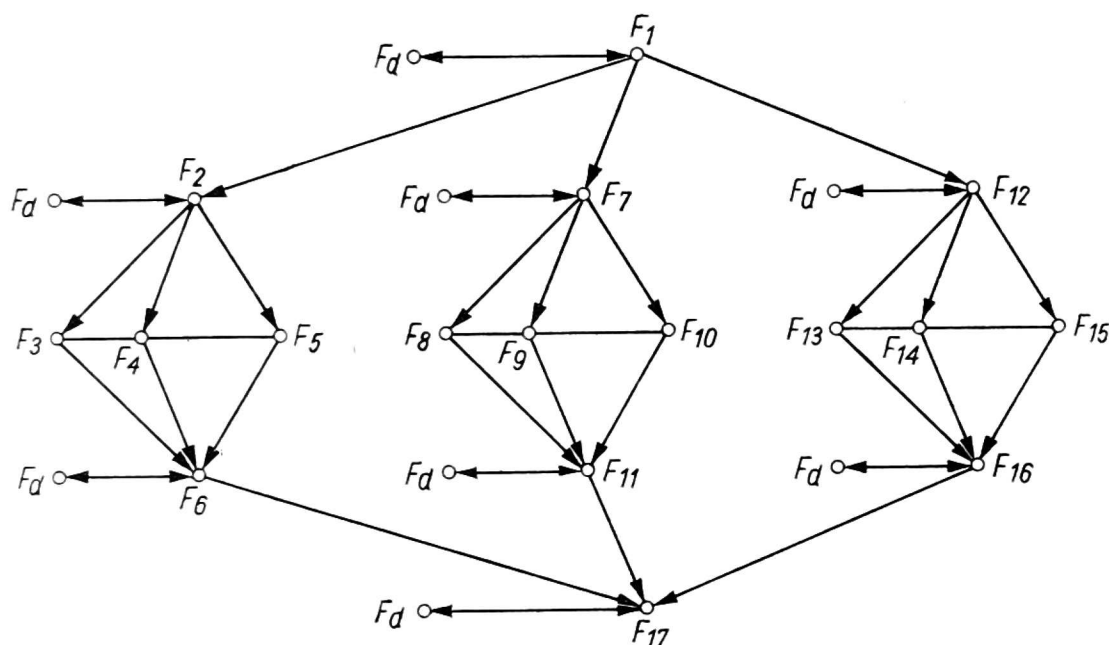
Fot. W. W. Woźniak

poszczególnych elementów filmu w grupy treściowe na podstawie ich zależności logicznych i merytorycznych stanowi najistotniejszy moment strukturalizacji treści filmu. Dużą rolę w zakresie strukturalizacji treści w filmie badawczo-dydaktycznym odgrywa komentarz. Po pierwsze jest on elementem wiążącym poszczególne ujęcia i fazy montażowe, po drugie

objaśnia i pomaga interpretować treści obrazowe, po trzecie pomaga wysuwać właściwe wnioski z badań.

Na podstawie powyższych stwierdzeń należałoby postulować, aby filmy badawczo-dydaktyczne, podobnie jak filmy koncepcyjne, posiadały strukturę cykliczną czy etapową, uzupełnioną jednak o tzw. fazy dydaktyczne. Graf takiej struktury przedstawia rysunek 5.

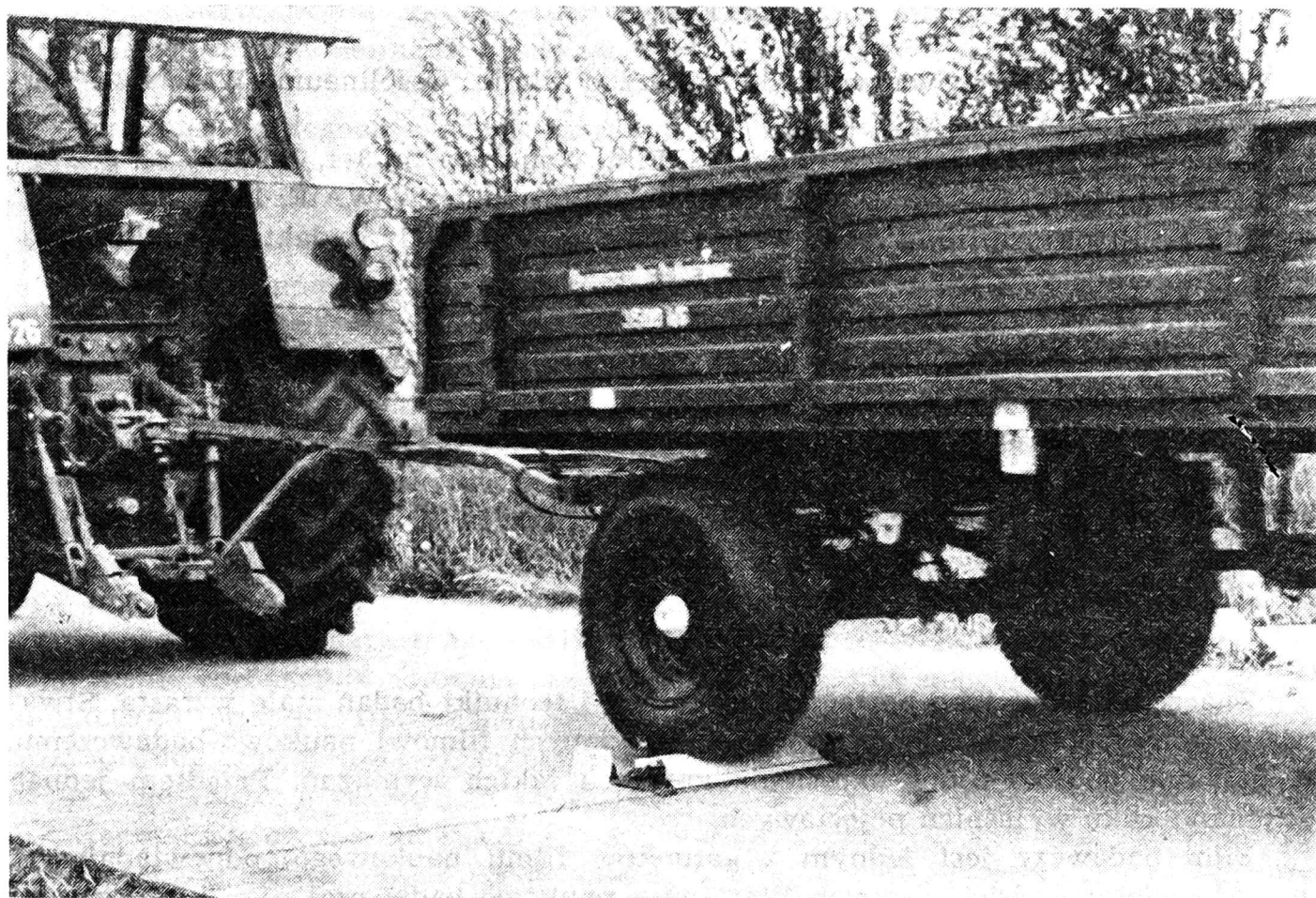
Jak wynika z rysunku 5, film badawczo-dydaktyczny w swej strukturze zawiera wszystkie te elementy, które zawierał film koncepcyjny. Punkty grafu od F_1 do F_{17} mają zatem takie znaczenie, jak w filmie koncepcyj-

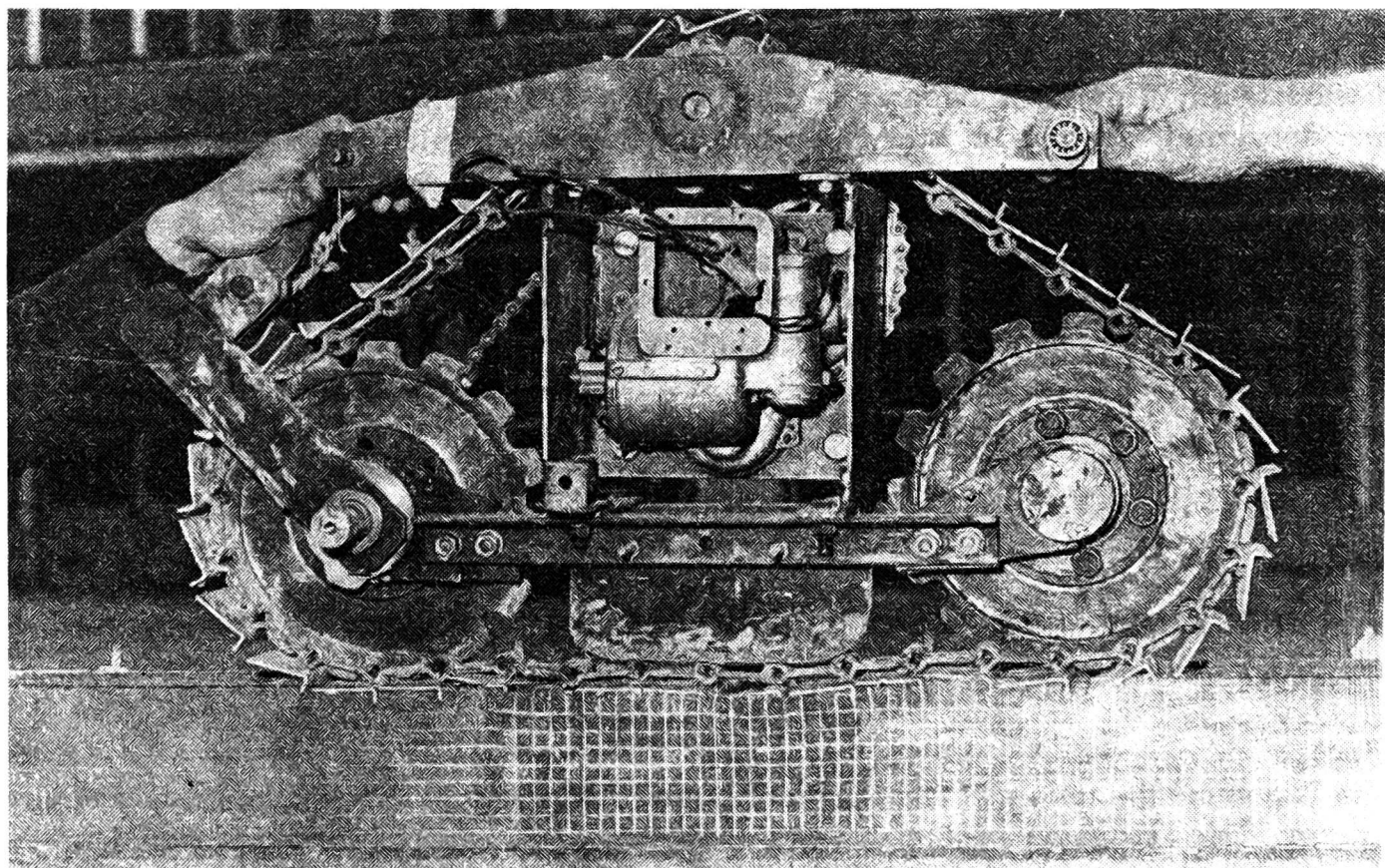
Rys. 5. Struktura filmu badawczo-dydaktycznego

nym, co zwalnia nas od powtórnej ich interpretacji. Elementem nowym w stosunku do rysunku 2 są tutaj fazy dydaktyczne (F_d), których rola i znaczenie została również już omówiona. Krótko mówiąc, różnica między filmem koncepcyjnym a badawczo-dydaktycznym, naszym zdaniem, polega na tym, że jeżeli pierwszy tylko przekazuje informacje o badaniach, to drugi dzięki fazom dydaktycznym objaśnia i uzasadnia swoje postępowanie badawcze, przekonuje adresata filmu o słuszności metody i wynikach badań, stara się nie tylko przekazać, ale skutecznie przekonać, a więc nauczyć (rys. 6, 7).

Niniejsze opracowanie nie pretenduje oczywiście do wyczerpania zagadnienia. Ma ono głównie na celu zasygnalizowanie, że istnieje potrzeba określenia wymagań stawianych filmowi naukowo-badawczemu oraz ukazanie pewnej drogi rozwiązania tego problemu. Choć powyższe rozważania prowadzone były na płaszczyźnie ogólnej, bez odwoływania się do konkretnego przedmiotu, to jednak należy przypuszczać, że odnoszą się one w pełni również do nauk rolniczych i leśnych.

Rys. 6. Badanie zachowania się koła przyczepy pokonującej przeszkodę — 1000 kl./s
Fot. W. W. Woźniak

Rys. 7. Stanowisko i model pojazdu gąsienicowego do badań odkształceń gleby
Fot. W. W. Woźniak

LITERATURA

1. Lewicki B. W.: Wprowadzenie do wiedzy o filmie. Ossolineum, Wrocław—Warszawa—Kraków 1964, s. 27-28.
2. Painlevé J.: Film a badania naukowe. Film Naukowy nr 3-4, 1969, 56 ss.
3. Jacoby J.: Reżyseria filmu amatorskiego. Film naukowy, WAiF, 1971, 12 ss.
4. Leja L.: Struktura filmu naukowego i nowoczesne metody dydaktyki audiowizualnej. Referat powielony. Poznań 1970, 5 ss.
5. Lewicki B. W.: Zasady filmu naukowo-oświatowego. Łódź 1955.
6. Woźniak W.: Film metodą badawczą w naukach rolniczych i leśnych. Film Naukowy nr 1-2, 1971, 47 ss.
7. Strykowski W.: Struktura filmu naukowo-dydaktycznego. Wyd. UAM — Poznań, praca w druku.
8. Cackowski Z.: Problemy i pseudoproblemy. Książka i Wiedza, Warszawa 1964, 53 ss.

STRESZCZENIE

Znaczenie filmu jako nowoczesnej metody i techniki badań stale wzrasta. Stwarza to konieczność określenia wymagań stawianych filmowi naukowo-badawczemu. W artykule podjęto próbę określenia kategorii takich wymagań. Przedtem jednak dokonano kilku wyjaśnień pojęciowych.

Film badawczy jest jednym z gatunków filmu naukowego, odpowiadającym w nomenklaturze dzieł pisanych literaturze naukowo-badawczej.

Funkcje filmu badawczego nie ograniczają się jedynie do dostarczenia filmowej dokumentacji badawczej, ale są one znacznie bardziej rozległe. Powoduje to występowanie co najmniej trzech postaci filmu badawczego. Są to: 1) filmowa dokumentacja badawcza, 2) film badawczy — koncepcyjny, 3) film badawczo-dydaktyczny.

Wymagania stawiane filmowi naukowo-badawczemu można podzielić również na trzy kategorie. Po pierwsze, są to wymagania natury technicznej, a więc związane z warsztatem filmowym badacza — realizatora. Po drugie, są to wymagania natury merytorycznej, zgodnie z którymi film badawczy powinien zawierać obiektywną prawdę naukową. Wreszcie po trzecie, są to wymagania metodyczne, które należy zróżnicować w zależności od postaci filmu badawczego. Wymagania metodyczne mają dać odpowiedź na pytanie, jak konstruować filmy badawcze? Próbując odpowiedzieć na to pytanie, zaproponowano w niniejszym opracowaniu modelowe struktury dla filmu badawczego — koncepcyjnego i filmu badawczo-dydaktycznego.

Artykuł nie pretenduje do wyczerpania zagadnienia, a stawia sobie jako główny cel ukazanie drogi rozwiązania podjętego problemu.

В. СТРИКОВСКИ

ТРЕБОВАНИЯ ПРЕДЪЯВЛЯЕМЫЕ К НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОМУ
ФИЛЬМУ

Резюме

Значение фильма как современного метода и техники исследований постоянно растёт. Это создаёт необходимость определения требований, предъявляемых к научно-исследовательскому фильму. В статье предпринята попытка определения категорий таких требований. С начала, однако, выяснены некоторые понятия в этой области.

Исследовательский фильм является одним из видов научных фильмов и соответствует в номенклатуре письменных произведений научно-исследовательской литературе.

Функции исследовательского фильма не ограничиваются только предоставлением кинематографической исследовательской документации, но значительно более широкое. Это приводит к образованию по меньшей мере трех видов исследовательского фильма, а именно:

- 1) кинематографическая исследовательская документация;
- 2) фильм, представляющий исследовательскую концепцию;
- 3) исследовательско-дидактический фильм.

Требования, предъявленные к научно-исследовательскому фильму можно разделить также на три категории. Во-первых, это требования технического характера, и следовательно они связаны с творческой лабораторией исследователя — исполнителя. Во-вторых, это требования, касающиеся сущности, согласно которым исследовательский фильм должен заключать в себе объективную научную правду. Наконец, в — третьих, это методические требования, которые следует дифференцировать в зависимости от вида исследовательского фильма. Методические требования должны ответить на вопрос, как конструировать исследовательские фильмы. Пытаясь ответить на этот вопрос, в настоящей разработке предложены модельные структуры для фильма, представляющего исследовательскую концепцию, а также для исследовательско-дидактического фильма.

Настоящая статья не предъявляет претензию на то, что она исчерпывает проблему, но ставит перед собой главную задачу определения путей решения поставленного вопроса.

W. STRYKOWSKI

REQUIREMENTS PUT UP TOWARDS SCIENTIFIC FILM

S u m m a r y

The importance of film as a modern method and technique of scientific research is increasing steadily. It is necessary therefore to define the categories of these requirements. At first some notions should be explained.

The scientific film is one of the research film kinds corresponding in the nomenclature with the works published in scientific literature.

The functions of the scientific film are not limited to making the research documentation only; they are much wider. In this connection at least three forms of the scientific film can be distinguished, viz.: 1) research film documentation, 2) investigation film and 3) didactic research film.

The requirements put up towards the scientific film can be also divided into three categories: firstly, the requirements of technical character, and thus connected with the film workshop of the researcher-realizer; secondly, the requirements of professional character, according to which the film must represent an objective scientific truth; thirdly, the methodical requirements to be differentiated according to the form of scientific film. The methodical requirements should find an answer to the question, in what a way scientific films ought to be constructed. While endeavouring to answer this question, model structures for the investigation film and didactic research film are proposed in the paper.

The author does not regard this problem as completed one; his intention was to indicate the correct way of its solution.